

BİR DÖNEMİN EN İKONİK MEKÂNI: TAHTALI KAHVE

Oğuz ÖZDEM

Gazeteci, Araştırmacı Yazar

Resim 1. Oğuz ÖZDEM Fotoğraf Arşivi

Her memleketin, her kentin kendisi ile özdeş doğal ya da yapay binaları, mekânları veya sembolleri vardır. Mesela Fransa denildi mi akla Eiffel Kulesi gelir. Amerika'da Özgürlük Heykeli, İstanbul'da Galata Kulesi ya da Ayasofya, Mısır'da da piramitlerin gelmesi gibi. Bu kadar ünlü olmasa da naçizane Nevşehir'imizin de bir dönemler böyle bir yapısı vardı ki biz adına "Tahtalı Kahve" derdik.

Tahtalı Kahve'yi Tahtalı Kahve

yapan mimarisiydi elbette. Nevşehir'de genel olarak yapılar yığma veya taştan ibaretken bazı bölümleri ahşaptan oluşan ilk ve tek binaydı. Tahtalı Kahve, kahvehaneden öte hemen her mahalleden gelen insanların buluşma noktasıydı. Özellikle bahar ve yaz aylarında ikinci katının duvarlarına monte edilmiş tahta balkonunda tavşankanı çay ile sohbeteye doyum olmazdı.

Tahtalı Kahve adını çatı, zemin ve balkon kısımlarının

tahta olmasından dolayı aldığı söylene de benim bu konuda çekincem var. Şöyle ki, "Tahtalı" kelimesi Nevşehir'de evlerin bazı odalarında duvarlara monte edilen ağaçların üzerine örtülen ızgaralardan oluşan ve üzerine günlük gereksinimlerin konduğu yer olarak kullanılır. Böyle olunca kahvenin duvarına sonradan monte edilen balkonumsu çıkıntıya da tahtalı adı verilmiştir.

Hâl böyle olunca tam adı “tahtalsı olan kahve” olmalıdır. Yani “tahtalı kahve” değil “tahtalsı olan kahve” daha doğru bir tanımlama olacaktır.

Aslında bu kısmı çok da önemli değil tahtalı kahve ya da tahtalsı olan kahve adı ne olursa olsun bu mekân zamanında Nevşehir’in önemli noktalarından biriydi. Yapılış tarihi ile ilgili tevatür çok ama binanın 1900’lü yıllarda ev olarak yapıldığı, Cumhuriyet’in ilanından sonra birkaç kez el değiştirdiği, sonra 1940’lı yıllarda balkon ilave edildiği, daha sonra da mesken olmaktan çıkarılıp kahve olarak kullanılmaya başlandığı söylenmektedir. Pek çok yazıya, hikâyeye ve anıya tanıklık eden kahve, 1970’li yıllarda bir Fransız yapımı olan “Tibet Çanı” adlı dizide de kafe olarak kullanılmıştı.

2018 yılında, mübadele ile Nevşehir’den Yunanistan’a giden Karamanlıların torunlarının izlerini sürerken 1950 yılında Nevşehir’deki baba ocağını ziyarete gelmiş bir hemşerimiz bizi görünce “dedemlerin evi Kalenin hemen altında tahtalı kahve denilen bir yer var ya ona çok yakın. Gittim buldum elimi yüzümü sürdüm duvarlarına” şeklinde ifade etmişti. Ben de oradan esinlenerek bir hikâyemde bunu konu etmiştim:

“...Nevşehir kalesinin güneye bakan tarafındaki park yerine giren son model araçtan inen iki genç, etraflarına bakarak kaleye doğru çıktılar. Arabadan, giyimlerinden ve hareketlerinden anlaşıyordu ki çok zengin iki yerli turistti bunlar. Göz alabildiğine uzanan Kapadokya’nın eşsiz güzelliğine

Nevşehir, Cumhuriyet Mahallesi / Tahtalı Kahvehane (1952)

baktular bir süre. "Burası kale mahallesi bu belli de iki katlı kahvehane nerde acaba, umarım yıkılmamıştır." Kaleden aşağıya doğru mahalle aralarına girdiklerinde yaşlı bir adama yanaştı zengin delikanlı. "Amcam pardon burada iki katlı, eski bir kahve varmış, nerede acaba?" Elini şöyle bir salladı amca "Gayfe mi geldi be evladım" dedi. "Bizim gençliğimiz o gayfede geçti ama birkaç yıl önce yıbuldı, hatta yıbtular, elleri kırılascular." "Peki yeri nerdeydi?" "Aba, şu sobağın sonundaki meydana. Sol golumuza dönün, zaten yıbuğünü görürsünüz, başa ne göreceen de zaten." "Sağol amcam" dedi delikanlı. Bir süre sonra yıkık kahvenin yerini buldular. Elindeki iki ciltli siyah defterdeki resme baktı." (Oğuz Özdem; Yaşanmış Nevşehir hikayeleri –Biz bunu bak etmedik paşam- adlı hikayeden)

Kahvenin iki katlı olduğunu söylemiştik. Alt ve üst katının zeminleri tahta ile döşeliydi. Hem alt hem de üst katta ağaç masalar ve sandalyeler vardı. Giriş kapısının hemen karşısında, çay ocağı bulunurdu. Giriş kapısının

hemen sağından üst kata ahşap bir merdivenle çıkılırdı. Binanın üst katının dış cephesinde çeşitli desenlerden oluşan dekoratif motifler bulunurdu. Bunların, mekânın kahve olmadan önceki zamanından kaldığı söylenirdi.

Binanın belki de en çarpıcı ve göz alıcı kısımlarından biri de balkon kısmını çatıya bağlayan ağaçların, çatıya yakın bölümlerinde yarım daire şeklinde yapılmış dekorlarıydı. Kahve iki sokağın kesiştiği noktada olduğu için, balkon kısmı da iki taraftıydı. Kahveye sonradan hiç de doğal yapısıyla bağdaşmayan demir aksamlar ilave edilmişse de –balkona ilave edilen demir korkuluklar gibi- her zaman dokusunu korumuştur.

Zamana, zamanın koşullarına yenik düşen bu muhteşem yapı, her ne kadar şatafatlı, gösterişli ve şaşaalı bir yapı olmasa da döneminin en çok ilgi gören yapıları arasında hâlâ yaşlı altmış ve yukarıları olanların belleğinde yer alır.

Tahtalı kahve, 2000'li yılların başında mahalle halkının bölgeyi yavaş yavaş terk ederek yeni kurulan semtlere taşınması sonrasında eski ilgisini de kaybetmeye başladı. Müdavimlerinin de onu terk etmesi üzerine kapandığı için yağma ve talana uğradı, nihayetinde de tehlike arz ettiği için, son çalıştırıcısı ve aynı zamanda mahallenin muhtarı olan Erol Aker abimizin gözyaşları arasında 2002 yılında bir gecede karanlık eller tarafından yıkılarak tarih sahnesine gömüldü.

Bugün bile hâlâ salaş, yıkık dökük, ulaşımı zor ve hiç de konforlu olmayan bu binayı hayal ediyor ve üzerine makaleler yazıp hikâyelere konu ediyorsak bunun en temel sebebi her kesimden insanı sevgi ile kucaklayan bir mekân olmasıdır.

Bu derginin çıktığı tarihlerde bu mekânın yeniden aslına uygun yapılması noktasında çalışmaların olduğu söyleniyor. Aslından çok daha güzel, sağlam ve gösterişli olacağı kesin ama aynı ruhu taşıyacağı mı bilemiyorum.